

ANMELDELSER

BOYBANDS & TEENAGEPIGER

Jakob Demant og Charlotte Klinge-Christensen: *Boybands & teenagepiger: Kønsidentitet og drømmen om romantisk kærlighed*, Forlaget Sociologi 2004, 194 sider, 198 kr.

‘Boybands og teenagepiger’ er et kultursociologisk bidrag til forståelsen af teenagepigens konstruktion af kønsidentitet. Der tages udgangspunkt i et ungdomskulturelt massefænomen, de såkaldte ‘boybands’, og analysen retter sig herefter mod, hvordan teenagepiger bruger dyrkelsen af boybands til konstruktion af deres kønsidentitet.

Indledningsvist tager forfatterne afstand fra, hvad de kalder voksen-massemediernes unuancerede og nedladende vurdering af boybands og deres fans. I modsætning til denne forudindtagede holdning fremhæver de det, de kalder en ‘materialfænomenologisk’ tilgang til sociale/kulturelle fænomener. Denne tilgang er først og fremmest blevet formuleret af filosoferne Walter Benjamin og Siegfried Kracauer, og karakteriseres af forfatterne med nøgleord som ‘den ikke teoretisk forudindtagede holdning’, den eksemplariske case, og fokus på den konkrete stoflige virkelighed. Endvidere fremhæves fra samme filosoffer en teoretisk-analytisk distinktion mellem ‘ratio’ og ‘ikke-identitet’, hvor ‘ratio’ refererer til samliggørelsen af det sociale liv, mens ‘ikke-identitet’ refererer til brud på samme eller, som forfatterne siger, modmagt.

Med udgangspunktet i mate-

rialfænomenologien og fænomenet ‘boybands og teenagepiger’ udvikler forfatterne herefter en analysemodel i forhold til kønskonstruktion, som er baseret på Judith Butlers teori om konstruktion af kønnet gennem performance af diskurser, samt på Michel Maffesolis teori om smagsfællesskaber. Forfatterne fremhæver relevansen af Butlers teori, fordi kønsidentiteten er central i teenagealderen. De vurderer Butlers teori som en stærk teori, fordi den tydeliggør, hvordan kønnet konstitueres gennem diskurser, og hermed hvordan kønsidentitet ikke blot er et frit valg på alle hylder. Samtidig fremhæver de begrænsningerne ved Butlers teori i forhold til brud på det socialt genkendelige, og her peger de på materialfænomenologiens forståelse af det sociale som andet og mere end diskursiv performance. I forlængelse heraf inddrages Maffesolis teori om smagsfællesskaber, baseret på følelsesmæssig identifikation omkring en bestemt smag. Deres identitetskonstruktionsmodel er således baseret på en vekselvirkning mellem identitet som socialt genkendelig performance og identifikation inden for neo-tribale smagsfællesskaber.

Den empiriske case, som er forholdet mellem boybandet ‘Westlife’ og deres fans, er baseret på interview med 20 piger (fans), observation af en koncert i 2001 med Westlife samt analyse af Westlife’s sange, deres hjemmesider m.v. Den empiriske analyse er opdelt i fire kapitler.

I kapitel 5 gennemføres en diskursanalyse af Westlifes san-

ge med fokus på, hvordan medlemmerne af boybandet positionerer sig i forhold til deres fans. Der argumenteres for, at Westlife positionerer sig gennem diskursen om den romantiske kærlighedsrelation, med manden som aktiv og kvinden som passiv, men samtidig peges også på en forskydning i disse positioner, som fx når den mandlige part repræsenterer de ubetingede romantiske følelser, mens den kvindelige part repræsenterer den aktivt vælgende position. Herigennem mener forfatterne, at fansene tilbydes to positioneringsmuligheder: positionen som den elskede pige og positionen som den vælgende pige. Samtidig understreges, at selv om medlemmerne af Westlife positionerer sig feminint i den romantiske diskurs, positionerer de sig maskulint gennem deres tøjstil.

I det følgende kapitel analyseres, hvad forfatterne kalder fansenes hverdagslige performance. Det vises, hvordan fansene agerer inden for den romantiske diskurs, som Westlife indbyder til, men det fremhæves også, hvordan pigerne i venindekredse bruger andre, maskulint konnoterede positioneringer som aktive og udfarende, fokuserer på idolernes udseende m.v. Endvidere fremhæves særlige træk ved pigerne fælles dyrkelse af idolerne i form af en intensitet pigerne imellem, en særlig stemning, hvor de ophidser hinanden, synger boybandets sange, informerer hinanden og snakker. I den sammenhæng argumenterer forfatterne for, at følelsesfællesskabet pigerne imellem sy-

nes mere vigtigt for pigerne end det konkrete boyband.

De neo-tribale fællesskaber får løbende kraft gennem nye informationer om boybandet, men de får først og fremmest kraft og intensitet gennem mødet med idolerne til koncerten. I kapitel 7 præsenteres og analyseres en koncert med Westlife. Det teoretiske grundlag for analysen er sociologen MacAloons analyse af kulturel performance. Koncerten analyseres og fremstilles medrivende som et 'rite de passage', og relationen mellem tilskuerne fremstilles som momentane intense fællesskaber, som efterfølgende bekræfter fansenes smag for boybands og deres integration i Westlife-fankulturen.

Fansene drømmer om at blive kæreste med idolerne, men de ved også, at dette mål er uopnåeligt. Nogle møder imidlertid idolerne og i det sidste kapitel analyseres, hvordan disse piger håndterer relationen mellem dem selv og idolet under det personlige møde. Det vises, hvordan skuffelser søges håndteret gennem bevidst naive strategier i form af undskyldninger eller tilbagetrækning fra det specifikke idol. Endvidere diskuteres, hvad forholdet til idolet betyder for deres relation til andre drenge.

Sammenfattende er der tale om en levende og nuanceret analyse af et ungdomskulturelt fænomen med kønsidentitet som teoretisk omdrejningspunkt. Forfatterne kombinerer to teoretiske tilgange, som umiddelbart fremstår som modsætninger i deres forståelse af det sociale liv, og forsøger efterfølgende at vise, hvordan

diskursive identiteter og identifikation i neo-tribale fællesskaber udgør et spillerum for pigernes positionering, som åbner for brud på de dominerende subjektpositioner. Denne dobbeltstrategi skaber grundlag for indsigt i kompleksiteten i kønsidentitetskonstruktionen, om end det ind imellem i den empiriske analyse kan være svært helt at følge den konkrete dialektik mellem de to teoretiske tilgange, og i den forbindelse grundlaget for det ikke-identiske, og dermed bruddene på de dominerende subjektpositioner.

Bogen er teoretisk ambitiøs i forhold til det konkrete fænomen, som forfatterne ser som en eksemplarisk case. Tilsvarende forholder forfatterne ikke deres analyse til ungdomskultur- og kønsidentitetsdiskussionen mere generelt. Dette er i orden, man kan ikke nå alt, men for den uvidende læser savnes nogle overvejelser omkring udbredelsen af dette fænomen, rekruttering af fans, samt overvejelser om, hvor meget idoldyrkelsen fylder i forhold til andre former for konstruktion af teenageres kønsidentitet. Endvidere, om end det er i småtingsafdelingen, savnes et forord, som fortæller, hvor forfatterne står i forhold til det analyserede fænomen.

Som sagt forsøger forfatterne både at præsentere en kompleks analysemodel, baseret på relativt abstrakte og komplekse teorier og at præsentere deres empiriske case på en stoflig og levende måde. Forfatterne indfrier denne ambition, men i forhold til den brede målgruppe, som angives på bogens

bagside, er det nok en fordel, at de i deres læsevejledning åbner for to læseniveauer. Selv om bogen er både velskrevet og veldisponeret, er det næppe sikkert, at den meget brede målgruppe holder til det teoretiske ambitionsniveau.

Sammenfattende er 'Boysbands og teenagerpiger' en interessant analyse af ungdomskultur og kønskonstruktion. Bogen skal roses for dens teoretiske ambitionsniveau, for dens levende empiriske analyser, hvor særligt koncertanalysen skal fremhæves, og for at bidrage med nye indfaldsvinkler på ungdomskultur og kønsidentitet.

*Charlotte Bloch, lektor
Københavns Universitet*

KØN I HISTORIEN

Agnes S. Arnórsfóttir og Jens A. Krasilnikoff (red.): *Køn i Historien*. Aarhus Universitetsforlag, 2004, 159 sider, 198 kr.

Køn i *Historien* er en lille og lettilgængelig bog, der udspringer af en seminarrække på Historisk Institut på Århus Universitet i 2002. Det er da også primært forskere derfra, der har bidraget til bogen, der i antologiens form præsenterer både et historiografisk indblik i kønsforskning og en række kronologisk ordnede eksempler på kønsvinklens potentiale i bestemte historiske sammenhænge. Ambitionen er "at bogen vil kunne bruges som inspiration for historikere, som ønsker at benytte sig af køn som analysekategori i historieforskningen". Jeg vil tilføje, at især studerende,

der ønsker et ikke for tungt overblik over kønsforskningens historiografi og muligheder, kan have gavn af bogen. Derimod er der for forskere, der allerede arbejder med køn, nok ikke de store teoretiske nyheder at hente, men interessante eksempler på brugen af kønsvinklen.

De seks artikler i bogen (udover redaktørernes introduktion) indledes med den norske kønshistoriker Ida Bloms teoretisk anlagte artikel om køn som analysekategori i historisk forskning, og derefter fem kronologisk ordnede kapitler: Jens A. Krasilnikoff om køn i oldtidens Grækenland, Agnes S. Arnórsfóttir om høvisk kærlighed og køn i middelalderens Europa, Nina Kofoed og Merete Bøge Pedersens to artikler om køn, seksualitet og lovgivning i Danmark i henholdsvis det 18. og 19. århundrede og sluttelig Anne Trine Larsens artikel om ligestilling i Danmark i det 20. århundrede. De tre sidstnævnte forfattere har alle en ph.d.-grad fra Historisk Institut på Århus Universitet, og deres artikler udspringer af deres afhandlinger, der således resumeres i kort og lettilgængelig form.

Det er altid svært at anmelde en bog med så forskelligartede emner og forfattere. Godt nok binder kønsvinklen artiklerne sammen, men artiklerne er meget forskellige i både analyseniveau, teoretisk refleksion og i måden at bruge kønspektivet på i praksis. Alligevel virker bogen ganske vellykket, idet mangfoldigheden netop afspejler tilgangens brede potentiale.

Ida Bloms bidrag er en historiografisk oversigt over køns-

forskningens udvikling. Blom peger især på to interessante pointer. Dels at kønspektivet ikke er nyt, idet ældre forskning (historie, antropologi, biologi etc.) benyttede sig af køn som analysekategori. Dels at kønsvinklen kan give ny og bedre indsigt i undersøgelser af identitet og tværkulturelle fænomener. Den sidste pointe er jeg fuldt ud enig i, og Blom giver interessante eksempler fra så forskellige områder som kvindelig omskæring til brug af folkedragter. For den første pointes vedkommende har jeg dog svært ved at forstå den klare lighed mellem f.eks. 1700-1800-tallets sociale og biologiske forestillinger om køn og nyere tids kvindehistorie, der i Bloms øjne gør det legitimt at tale om kønsforskning som en "for-trengt kunnskab", der nu er genkommet efter at have været i eksil siden oplysningstiden.

Krasilnikoff har haft den utaknemmelige opgave at præsentere kønshistorisk indblik i en periode (oldtidens Grækenland), hvor kilderne er både sparsomme og mandsdominerede. At hans bidrag er det, der lægger mindst vægt på kvindehistorie og ligestilling som politisk spørgsmål, skyldes formentlig netop kildesituationen, og ikke – som man kunne være ufin nok at bemærke – at han er bogens eneste mandlige forfatter. Det er simpelthen nærmest umuligt med de forhåndenværende kilder, at sige særligt meget om kvinder i antikkens Grækenland, og Krasilnikoff gør glimrende rede for dette forhold, præsenterer andre historikers tilgange og diskuterer bl.a. spørgsmålet om køns-

idealer og politiske, sociale og økonomiske realiteter for både mænd og kvinder i antikken.

Også Arnórsfóttir behandler spørgsmålet om ideale mænd i præsentationen af høvisk kærlighed i middelalderens Europa. Også denne artikel har et glimrende historiografisk afsnit, hvorefter spørgsmål om ære, kærlighed og beskyttelse af kvinder belyses. Artiklen er spændende, men uden at være ekspert synes jeg, at forskellene i den middelalderlige kultur underspilles. Idealer og forestillinger om køn beskrives som homogene fra 13-1400-tallets Frankrig til 1200-tallets Island (hvorfra sagaerne har leveret de fleste af artiklens eksempler)

De to følgende afsnit supplerer hinanden glimrende såvel kronologisk, som tematisk, idet de analyserer sammenhængen mellem sædelighedslovgivning, seksualitet og kønsopfattelser i Danmark i henholdsvis 18. og 19. århundrede. Derimod mangler afsnittene de historiografiske indledninger, der bidrager væsentligt til de andre afsnits kvalitet. Men hvad Koføeds og Bøge Pedersens artikler måske mangler i teoretisk refleksion, har de derimod i muligheden for at vise kønspektivets værdi i praksis ud fra et saftigt emne fra en tid og sted, der ligger læseren relativt nært. Begge afsnit diskuterer og analyserer de forandringer, der skete fra Danske lovs sædelighedslovgivning til Straffeloven af 1866s bestemmelser. Kort sagt: Hvorledes ændrede lovgivningen sig, og hvad kan samfundets forsøg på regulering af seksualiteten fortælle om samtidens opfattelser af køn?

Her analyseres bl.a. opfattelser af moderkærlighed, prostitution, mandens og kvindens forskelligartede ansvar i seksuelle relationer og i ægteskabet. Artiklerne er gode og spændende casestudier, men har som nævnt en mindre grad af teoretisk selvrefleksion end de andre afsnit.

Bogens afsluttende afsnit er et vue over ligestillingsdebat, -lovgivning og -diskurs i Danmark efter kvindernes valgret. Anne Trine Larsen kredser om spørgsmålet om hvorvidt "ligestilling" til forskellig tid er blevet opfattet som "ligestilling", og hvordan og hvorfor man har forsøgt at fremme sidstnævnte. Her kan især 1990'ernes spørgsmål om mænd som nødvendige forældre bruges som eksempel på, at køn ikke kun handler om kvinder. Larsen konkluderer, at "kvinder hele tiden har haft ligestilling undtagen i perioden 1975-1989", idet det kun var i denne periode, at der herskede diskrepans mellem den formelle ligestilling og kravene om reel ligestilling. Både før og efter 1975-1989 var det derimod legitimt at hævde forestillinger om essentielle og kulturelle forskelle mellem kønnene. Denne provokerende tolkning kunne godt have fortjent en nøjere udredning, men til bogens omfang må læseren desværre nøjes med de brede penselstrøg og søge videre i litteraturlisten.

Af denne gennemgang ses det klart, at Køn i Historien er en pose blandede bolcher, der alligevel fungerer overraskende godt. Dette skyldes især den gentagne historiografiske og teoretiske refleksion, der gør bogen til en oplagt introdukti-

on til den historiske kønsforskning. Her præsenteres forskningens forgangne teorier og pionerer, og der er gode litteraturlister til de enkelte artikler. En anden fællesnævner er artiklernes beskrivelse af, at historieforskningen har bevæget sig fra kvindehistorie til kønshistorie. At vise skiftet i praksis falder dog ikke lige så nemt, især på grund af, at forskning i mænd og andre køn endnu er i sin vorden. Det er muligt, at det er kønsvinklen, der er den røde tråd i bogen, men endnu stammer tråden nok fra en rød strømpe.

De uhomogene emner og den kronologiske spredning kan af andre måske opfattes som en svaghed ved bogen, men jeg synes snarere, at det er det der gør bogen til en vældig brugbar introduktion til emnet. Det vises, at kønspektivet kan bruges i et væld af sammenhænge med forskellige resultater. For historikere og studerende uden større kendskab til kønsvinkler, er bogen fængende med sine mange saftige og utraditionelle eksempler, der viser at kønshistorie ikke kun handler om kvindesag, men også om antikkens slaver, ridders æresfølelse, det moderne samfunds normer og borgeres seksualitet. Bogen åbner således op for en fornemmelse af, at kønspektivet kan være en model for mere generelle studier af individer, kulturer og alle de identiteter, der findes deriblandt.

Anne Katrine Gjerløff, historiker, cand.mag., ph.d.-stipendiat SAXO-Instituttet, Københavns Universitet.